

اصول ارزیابی تأثیرات مقررات‌گذاری و رهنمودهایی برای اجرای مطلوب آن

مشخصات منبع این نوشتار به شرح زیر است:

Kirkpatrick, Colin, "Regulatory Impact Assessment", in Michael Crew and David Parker (eds.), *International Handbook on Economic Regulation* (Northampton: Edward Elgar, 2006), pp. 232-254.

کد موضوعی: ۳۲۰

شماره مسلسل: ۱۲۴۰۱

خردادماه ۱۳۹۱

دفتر: گروه مطالعات محیط کسب و کار

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	۱. تعریف ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری
۶	۲. اصول ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری
۸	۳. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در عمل و تجربه
۱۵	۴. رهنمودهای رویه اجرای مطلوب و تجربیاتی از اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری
۱۷	۵. ارزشیابی کیفیت ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری
۲۵	نتیجه‌گیری
۲۶	منابع و مأخذ

اصول ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و رهنمودهایی برای اجرای مطلوب آن^۱

کالین کرکپاتریک^۲

چکیده

هدف این نوشتار، بررسی روش‌شناسی‌های گوناگون و تجربیات عملی ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در برخی از کشورهاست. نویسنده در تلاش برای تعریف ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری تصریح می‌کند که هیچ تعریفی که مورد توافق همگان باشد درباره این رویه وجود ندارد. با این حال از نظر وی جامع‌ترین تعریفی که از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری ارائه شده عبارت از این است: «رویکرد تحلیلی مبتنی بر مدارک و اطلاعات نسبت به ارزیابی هزینه‌ها، پیامدها و تأثیرات جانبی احتمالی مصوبات (قوانین، مقررات و مانند اینها)». به نظر مؤلف این مقاله، نظام مقرراتگذاری خوب، واجد دو جنبه است: نخست، ابزارها یا اشکال حقوقی انتخاب شده برای دستیابی به نتایج مطلوب است که اهداف مقرراتگذاری آنها را مشخص می‌کند؛ جنبه دوم، رویه‌ها یا فرآیندهایی است که توسط آن ابزارها ایجاد شده و اعمال می‌شوند. بدین ترتیب، ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری می‌تواند هم در نتایج و هم در آیین فرآیند سیاستگذاری تأثیرگذار باشد.

در ادامه، نویسنده به رهنمودهای راجع به اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و موضوعاتی که باید مورد ارزیابی قرار گیرند و توسط سازمان همکاری اقتصادی و توسعه منتشر شده است اشاره می‌کند. پس از تبیین رهنمودهای مذکور نویسنده، هدف ارزشیابی کیفیت اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را بهبود اثربخشی و کارآمدی نظام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری از لحاظ اهداف تعیین شده، می‌داند. در بخش دیگری از نوشتار، نویسنده به تعریف و اهمیت ارزیابی پسینی مقررات می‌پردازد. از نظر وی، ارزشیابی پسینی (یا ثانویه) می‌تواند نخست با ارائه دلایل و شواهد تجربی که بر مبنای آن تهیه و اجرای لوایح مقرراتگذاری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، و دوم، با به‌کار بردن نتایج ارزشیابی در حوزه مقرراتگذاری و پاسخگو ساختن مقامات تصمیم‌گیر در برابر مصوبات خود، کیفیت ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را افزایش دهد. سه رویکرد اساسی به

۱. این نوشتار، ترجمه متنی با مشخصات زیر است:

Kirkpatrick, Colin, "Regulatory Impact Assessment", in Michael Crew and David Parker (eds.), *International Handbook on Economic Regulation* (Northampton: Edward Elgar, 2006), pp. 232-254.

۲. استاد اقتصاد توسعه در مؤسسه «خط‌مشی و مدیریت توسعه»، دانشکده محیط زیست و توسعه، دانشگاه منچستر، انگلستان.

ارزشیابی عبارتند از: نخست، آزمون‌های میزان تبعیت که بر بررسی درون‌دادها و اطلاعات حاصله متمرکز است و نحوه تبعیت شکلی از کلیه عناصر رویه‌ها و فرآیند ارزیابی تأثیرات مقررات را ارزشیابی می‌کند؛ دوم، آزمون‌های اجرا که فراتر از مسئله تبعیت شکلی از قواعد شکلی رفته و کیفیت تحلیل‌های صورت گرفته در ارزیابی تأثیرات را بررسی می‌کند و سوم، آزمون‌های کارکرد، که متمرکز بر بررسی نتایج بوده و تأثیرات واقعی ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را بر کیفیت نتایج مقرراتگذاری ارزشیابی می‌کند. نویسندگان در نتیجه‌گیری مقاله بر این نکته تأکید می‌کنند که نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که روش ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، تأثیر مثبتی در مقرراتگذاری کارآمد و تحقق اهداف حکمرانی داشته است.

مقدمه^۱

هرچند که هیچ تعریف مورد توافق درخصوص مقرراتگذاری^۲ وجود ندارد، اما می‌توان این مفهوم را به‌طور کلی به‌عنوان اقدامی حکومتی در جهت تأثیر بر رفتار فردی و گروهی تعریف کرد. مقرراتگذاری هم‌تراز با سیاست مالی (وضع مالیات و دخل‌وخرج دولت)، مهمترین ابزار سیاستی است که دولت می‌تواند با استفاده از آن بر پیامدهای بازار اثر بگذارد و درحال حاضر اتخاذ خط‌مشی مقرراتگذاری مؤثر در کانون توجه سیاست‌گذاران در همه نقاط جهان قرار دارد. دولت‌های عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه هر کدام در پیگیری و پیشبرد برنامه‌های اصلاح نظام مقرراتگذاری با هدف ارتقای فضای مناسب برای سرمایه‌گذاری و عموماً ارتقای کیفیت فرآیند مدیریت امور عمومی تلاش می‌کنند.^۳ اصلاح نظام مقرراتگذاری عنصر کلیدی فرآیند ایجاد ساختار نهادی برای نظام اقتصادی بازار آزاد در نظام‌های اقتصادی درحال گذار کشورهای اروپای مرکزی و شرقی است.^۴ اصلاح نظام مقرراتگذاری در کشورهای درحال توسعه، مؤلفه اصلی برای چارچوب سیاستی توسعه است.^۵

با شکل‌گیری دولت تنظیم‌گر^۶ به‌عنوان پارادایم حاکم در مدیریت بخش عمومی، توجه فزاینده‌ای به تهیه و اجرای مقرراتگذاری «خوب» مبذول شده است که یکی از لوازم مهم تحقق اهداف نظام مقرراتگذاری به‌شمار می‌آید. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، روشی برای تحلیل خط‌مشی است که با

۱. برخی مطالب این مقاله تا حدودی به کار تحقیقی دیوید پارکر با مشخصات زیر نزدیک است:

Kirkpatrick and Parker (2003), Parker and Kirkpatrick (2003), Kirkpatrick et al. (2004).

۲. به فراخور متن، واژه Regulation را به «تنظیم»، «مقرراتگذاری» یا «مقررات» ترجمه کرده‌ایم - م.

3. OECD, 2002.

4. OECD, 2004a; Jacobs, S., 2004.

5. World Bank, 2004b.

6. Regulatory State

ارائه چارچوبی روش‌شناختی برای ارزیابی تأثیرات بالقوه مقرراتگذاری پیشنهادی و تأثیرات بالفعل مقرراتگذاری جاری، به مقام سیاستگذار در طراحی، اجرا و پایش اصلاحات انجام گرفته بر نظام‌های مقرراتگذاری کمک می‌کند.

هدف این مطالعه، بررسی روش‌شناسی‌ها و تجربیات عملی ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در شماری از کشورها و زمینه‌های اجتماعی متفاوت است. در گفتار اول، تعاریف مختلف از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری بررسی شده و متغیر بودن دامنه و حدود شمول این روش ارزیابی در کشورهای مختلف به بحث نهاده می‌شود. گفتار بعد، اصول بنیادین ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را از نقطه نظر پیامد و فرآیند آن بررسی می‌کند و نقش این شیوه ارزیابی را در زمینه گسترده‌تر تصمیم‌گیری‌های مستدل مورد مطالعه قرار می‌دهد. سپس به تشریح تحول ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به‌عنوان ابزاری برای سیاستگذاری بهتر و تجربیات بهره‌گیری از این روش ارزیابی در برخی از کشورهای توسعه‌یافته، در حال گذار و در حال توسعه پرداخته می‌شود. همچنین رهنمودهای «رویه خوب» برای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری مورد بحث قرار گرفته و به برخی از تجربیاتی که از اجرای این روش ارزیابی در عمل حاصل شده است اشاره می‌شود. در گفتار پایانی، ارزشیابی نهایی اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری با تمرکز بر روش‌های جایگزین برای بررسی کیفیت اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به بحث گذاشته می‌شود. نتیجه بررسی‌های مربوط به این ارزشیابی‌ها به‌صورت خلاصه بیان می‌شود و در نتیجه‌گیری این بخش خلاصه و نتیجه‌ای از مباحث عنوان شده ارائه می‌شود.

۱. تعریف ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری

مقرراتگذاری مطلوب، باید هم مؤثر^۱ و هم کارآمد^۲ باشد. اثربخش به این معنا که اهداف پیش‌بینی شده را محقق سازند و کارآمد در این معنا که اهداف پیش‌بینی شده را با کمترین هزینه‌ها برآورده سازند. منظور از هزینه‌ها، هزینه‌های ناشی از مدیریت امور عمومی توسط دولت و هزینه‌های اقتصادی تبعیت از مقرراتگذاری است. بنابراین ارزیابی نظام‌مند تأثیرات مثبت و منفی هر نوع تغییر پیشنهادی یا عملی در مقرراتگذاری منطقی به نظر می‌رسد. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، چارچوبی روش‌شناختی برای درک این ارزیابی نظام‌مند منافع و هزینه‌های مقرراتگذاری و آگاه ساختن مقام‌های تصمیم‌گیر در مورد نتایج مقرراتگذاری آنها ارائه می‌دهد.

1. Effective
2. Efficient

هیچ تعریفی که مورد توافق همگان باشد درباره ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری که مشمول ارزیابی قرار می‌گیرند وجود ندارد.^۱ در انگلستان، ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به‌عنوان ابزاری برای آگاه‌سازی در مورد تصمیمات تعریف می‌شود. در ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری تأثیرات گزینه‌های مد نظر برای تصویب یک مقررره از لحاظ هزینه‌ها، منافع و خطرهای آن گزینه‌ها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.^۲ سازمان همکاری اقتصادی و توسعه که در تهیه و تدوین رهنمود بهترین رویه‌های عملی در زمینه ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به‌عنوان بخشی از برنامه این سازمان برای اصلاح نظام مقرراتگذاری فعال بوده است، مقرراتگذاری را در عباراتی موسع چنین تعریف می‌کند: «مقرراتگذاری عبارت از ابزارهای مختلفی است که توسط آن دولت‌ها الزام‌هایی را بر مؤسسات و شهروندان تحمیل می‌کنند».^۳ جامع‌ترین تعریفی که از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری ارائه شده عبارت از این است: «رویکرد تحلیلی مبتنی بر مدارک و اطلاعات نسبت به ارزیابی هزینه‌ها، پیامدها و تأثیرات جانبی احتمالی مصوبات (قوانین،^۴ مقررات^۵ و غیره). این روش ارزیابی همچنین به روشی برای ارزیابی هزینه‌ها و منافع واقعی مصوبات بعد از اجرایی شدن آنها اشاره دارد. در هر ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، نتایج حاصله برای بهبود کیفیت مصوبات مانند قوانین، مقررات، برنامه‌های سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذاری‌های عمومی مورد استفاده قرار می‌گیرد. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری اساساً ابزاری برای تشریح گزینه‌های پیش‌روی مقام تصمیم‌گیر است: گزینه‌های ممکن در اتخاذ تصمیم‌ها، تهیه یک مصوبه خاص، یا نیاز به تغییر یا لغو مصوبه جاری».^۶

دامنه اجرایی ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در عمل اغلب مضیق‌تر از این تعاریف ارائه شده است. یکی از نویسندگان^۷ اظهار می‌کند که ممکن است ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در عمل مطابق با تغییر در سطوح مدیریت، سطوح مقرراتگذاری، نوع مقررره و حوزه‌هایی که در آن مقرراتگذاری اعمال می‌شود یا اثر می‌گذارد، محدود شود. همچنین میزان تمرکز ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری نیز ممکن است محدود شود، بدین ترتیب که به‌جای اینکه بر سطوح بالای اهداف راهبردی کلیت خط‌مشی مقرراتگذاری تمرکز کند، صرفاً بر یک هدف خاص متمرکز می‌شود. برای مثال، ممکن است به‌جای آنکه ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری برای ارزیابی از تأثیرات مقرراتگذاری بر حوزه‌های

1. Lee, 2002.

2. Cabinet Office, 2003, p. 5.

3. OECD, 1997.

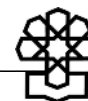
4. Laws

5. Regulations

در این متن، چنانکه واژه «مقررات» در کنار واژه «قانون» استفاده شده باشد، مراد «مقررات» به‌معنای خاص است؛ یعنی مصوبات تصویب شده توسط نهادهای قوه مجریه از قبیل آیین‌نامه، بخشنامه، دستورالعمل و مانند اینها. درحالی که قانون صرفاً به مصوبات قوه مقننه اطلاق می‌شود - م.

6. Sigma, 2001, p. 10.

7. 2002, p. 10.

گسترده‌تر توسعه اقتصادی و اجتماعی به‌کار برده شود، صرفاً برای بررسی نحوه کاهش تعداد مقررات جاری و شمار تشریفات اداری، یا کاهش هزینه‌های مالی مقرراتگذاری بر بخش تجاری استفاده شود.

اطلاعات تطبیقی در مورد تغییرپذیری در دامنه اجرای نظام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در کشورهای مختلف مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است. این جدول برای مثال شماری از رویکردهای موجود نسبت به ارزیابی‌های پیشینی^۱ و پسینی^۲، استفاده از بررسی‌های اولیه پیشنهادها^۳ و دامنه اهداف عملی را در ارزیابی‌های تأثیرات نشان می‌دهد.

جدول ۱. اتخاذ ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۴

کشور	سال اتخاذ ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری	دامنه شمول
آلمان	۱۹۸۴- در سال ۲۰۰۰ تقویت شد	- قوانین ^۵ و مقررات ^۶ - ارزیابی تأثیرات در مورد مقرراتگذاری جاری نیز اعمال می‌شود
استرالیا	۱۹۸۵- در سال ۱۹۹۷ تقویت شد	- قوانین، مقررات، معاهدات بین‌المللی و شبه‌مقرراتی ^۷ که بر بخش تجاری یا رقابت اثر می‌گذارند (۱۵۰ مقرر از بالغ بر ۲۰۰۰ مقرر) - تأثیرات عمده اقتصادی بر بخش تجاری - در بازنگری مقررات جاری باید از اعلام تأثیرات مقررات استفاده کرد
انگلستان	۱۹۸۵- در سال‌های ۱۹۹۶ و ۱۹۹۸ تقویت شد	- هر طرح یا لایحه‌ای که قابلیت تصویب داشته باشد از جمله قوانین و مقررات، و بتواند تأثیرات چشمگیر بر بخش تجاری، امور خیریه یا بخش داوطلبانه به‌جای بگذارد، باید مورد ارزیابی تأثیرات قرار گیرد - مقرراتی که صرفاً بر بخش عمومی اثر می‌گذارند، به‌تازگی مشروط به اعلام تأثیرات مقررات شده‌اند که از سال ۲۰۰۴ وارد برنامه ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری شده است - ارزیابی تأثیرات مقررات در بازنگری مقررات جاری به‌کار می‌رود
ایالات متحده آمریکا	۱۹۷۴- در سال ۱۹۸۱ تقویت شد	- قوانین در برخی موارد و مقررات
ایتالیا	۱۹۹۹	- قوانین و مقررات
جمهوری چک	از سال ۲۰۰۰ توسعه یافته است	- کلیه قوانین و اهداف اساسی آنها و نیز مقرراتگذاری دولتی. تحلیل بخشی از تأثیرات در مورد برخی از مقرراتگذاری در موارد خاصی انجام می‌شود اما نه به‌صورت نظام‌مند

1. *Ex ante*

2. *Ex post*

3. proposals

4. (2004b) in Jacobs (2004).

5. Primary laws

6. Subordinate regulations

7. Quasi-regulations

کشور	سال اتخاذ ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری	دامنه شمول
کانادا	۱۹۷۸- در سال ۱۹۸۶ تقویت شد	- صرفاً مقررات - گزارش تقنینی در مورد قوانین برای ارسال به کابینه باید تهیه شود
کمیسیون اروپا	۲۰۰۲	- پیشنهادهای تقنینی و غیر تقنینی با تأثیرات اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی مهم - پیشنهادهای دارای تأثیرات مهم بر گروه‌های عمده ذینفع - پیشنهادهایی که خط‌مشی جدیدی ارائه می‌دهند یا خط‌مشی‌های موجود را تغییر می‌دهند یا اساساً اصلاح می‌کنند - پیشنهادهایی که حاوی مسائل تقنینی مهمی (از لحاظ ماهوی، تناسب، انتخاب ابزار مقرراتگذاری) هستند - ارزیابی تأثیرات مقررات در مورد آن دسته از تصمیمات جامعه اروپا که بر اساس اختیارات اجرایی کمیسیون اروپا اتخاذ می‌شود اعمال نمی‌شود؛ مانند پذیرش پروژه‌هایی که توسط اتحادیه اروپا تأمین مالی می‌شود، تصمیمات راجع به اجرای مقررات کمیسیون اروپا در زمینه رقابت و غیره
لهستان	۲۰۰۲	- کلیه لوایح تقنینی (قوانین و مقررات) به استثنای قانون بودجه - ارزیابی تأثیرات مقررات در بازنگری مقررات جاری به کار نمی‌رود
مجارستان	۱۹۸۷- در سال ۱۹۹۶ تقویت شد	- قوانین و مقررات (کلیه قوانین و احکام) - مقررات جاری
مکزیک	۱۹۹۶- در سال ۲۰۰۰ گسترش یافت	- قوانین و مقررات - ارزیابی تأثیرات مقررات در بازنگری مقررات جاری به کار نمی‌رود
هلند	۱۹۸۵- در سال ۱۹۹۴ - ۱۹۹۵ تقویت شد	- قوانین در موارد مهم، مقررات در موارد مهم، بازنگری در مقررات جاری
یونان	از سال ۲۰۰۱ توسعه یافت	- قوانین و مقررات

۲. اصول ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری

نظام مقرراتگذاری خوب، دو جنبه دارد.^۱ نخستین جنبه مقرراتگذاری خوب، ابزارها یا اشکال حقوقی انتخاب شده برای دستیابی به نتایج مطلوب است که اهداف مقرراتگذاری آنها را مشخص می‌کند. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، به شناخت دلایل اصلی مشکلی که قرار است با مقرراتگذاری برطرف شود کمک می‌کند. جنبه دوم، رویه‌ها یا فرآیندهایی است که توسط آن ابزارها ایجاد شده و اعمال می‌شوند. بنابراین ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری می‌تواند هم در نتایج و هم در آیین فرآیند سیاستگذاری تأثیرگذار باشد. نتیجه اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را می‌توان در تحقق اهدافی که برای نظام

1. Ogus, 2001.

مقرراتگذاری معین شده است ارزشیابی کرد. این اهداف به صورت تفصیلی در این بخش مورد بررسی قرار خواهند گرفت. تأثیرگذاری ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در فرآیند سیاستگذاری را می توان بر اساس اصول مقرراتگذاری خوب مورد بررسی قرار داد. عموماً در این نکته توافق نظر وجود دارد که این اصول عبارتند از: تناسب (یعنی مقرراتگذاری باید با ابعاد مشکلی که قرار است حل شود متناسب باشد)؛ هدفمندی (یعنی مقرراتگذاری باید بر مشکل متمرکز باشند و نتایج ناخواسته در دیگر حوزه های اقتصادی و اجتماعی به بار نیاورند)؛ ثبات در تصمیم گیری (به منظور پیشگیری از عدم قطعیت)؛ پاسخگویی در برابر مقرراتگذاری ها و شفافیت در تصمیم گیری.^۱

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری با اتکای بر ارزیابی نظام مند از تأثیرات مقرراتگذاری و تبعیت از اصول تناسب، هدفمندی، ثبات، پاسخگویی و شفافیت، منجر به تصمیم گیری بهتر می شود. هدف ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری تشریح اهداف پیشنهادی مقرراتگذاری، ریسک های پیش رو و گزینه های ممکن برای تحقق اهداف است. در این راستا، ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری باید هزینه ها و منافع مورد انتظار گزینه های پیش رو در مقرراتگذاری برای اشخاص مختلف مرتبط مانند بخش های مختلف دولت و بنگاه های تجاری کوچک و نیز نحوه تضمین تبعیت از گزینه های مقرراتگذاری را مشخص کند.^۲

بنابراین اگر ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به درستی انجام شود، به صورت نظام مندی می تواند تأثیرات قطعی یا احتمالی ناشی از مقرراتگذاری حکومت را تشریح کرده و به اطلاع مقام تصمیم گیر برساند. همچنین ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری باید نتایج عدم مقرراتگذاری را نیز مشخص کند.^۳ ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، انجام مشورت عمومی را برای شناسایی و برآورد منافع و هزینه ها ترویج می دهد و از این طریق می تواند شفافیت تصمیم گیری در حکومت را افزایش دهد. این روش ارزیابی می تواند پاسخگویی حکومت را نیز با گزارش دادن اطلاعات مورد استفاده در تصمیم گیری و روشن ساختن نحوه تأثیر مقرراتگذاری بر جامعه افزایش دهد. نتیجه حاصل از این امر، ایجاد فضای مقرراتی باثبات و بهبود یافته برای تولیدکنندگان و مصرف کنندگان است.

توجه به این نکته ضروری است که ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری حتی اگر به خوبی اجرا شود، ابزار جایگزین تصمیم گیری نیست، بلکه این روش ارزیابی را باید به عنوان بخشی جدایی ناپذیر از سیاستگذاری دانست که تلاش دارد کیفیت مباحث فنی و فرآیند تصمیم گیری را افزایش دهد. چنانکه یکی از نویسندگان اشاره می کند، «مهمترین عامل مؤثر در کیفیت تصمیم گیری حکومت، دقت

1. Parker, 2002.

2. NAO, 2002, p. 51.

3. NAO, 2002, p. 1.

محاسبات نیست، بلکه پرسیدن سؤالات درست، شناخت تأثیرات واقعی در عمل و بررسی تحقق‌پذیری اهداف است»^۱.

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، رویکردی مستند به سیاستگذاری است که به‌موجب آن تصمیم‌ها بر مبنای حقایق و تحلیل‌هایی اتخاذ می‌شوند که بر اساس موازن موجود مشخص می‌کنند که چگونه باید اقدام به مقرراتگذاری کرد.^۲ ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری این قابلیت را دارد که مقرراتگذاری را با بررسی نظام‌مند تأثیرات احتمالی ناشی از اقدامات حکومتی و اطلاع آن به مقام تصمیم‌گیر تقویت کند، تا این مقامات به‌خوبی کلیه ابعاد تأثیرات مثبت و منفی (هزینه‌ها و منافع) ناشی از اعمال تغییر در برنامه‌های مقرراتگذاری را مد نظر قرار دهند. به‌همین نحو، ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری این قابلیت را دارد که بررسی و پایش خط‌مشی‌های جاری را ارتقا دهد.^۳ این امر ممکن است به بازنگری در مقرراتگذاری به‌منظور اصلاح قابلیت اجرایی آنها بیانجامد. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری می‌تواند به جلوگیری از اتخاذ مقرراتگذاری غیراقتصادی و شناخت تعارض‌های موجود در مقرراتگذاری (به‌عنوان نمونه میان سازمان‌ها) کمک کند.

۳. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در عمل و تجربه

رهنمودهای راجع به اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و موضوعاتی که باید مورد ارزیابی قرار گیرند توسط سازمان همکاری اقتصادی و توسعه منتشر شده است و اکثریت کشورهای عضو این سازمان به‌طور رسمی ترتیبات شکلی این روش ارزیابی را پذیرفته‌اند. در مارس سال ۱۹۹۵ شورای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه «توصیه‌نامه راجع به ارتقای کیفیت مقرراتگذاری حکومتی»^۴ را در خصوص نحوه اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری صادر کرد.^۵ در سال ۱۹۹۷ وزیران کشورهای عضو، گزارش سازمان همکاری اقتصادی و توسعه را در خصوص اصلاح نظام مقرراتگذاری امضا کردند که این گزارش، حکومت‌ها را به استفاده از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در تدوین، بازنگری و اصلاح مقرراتگذاری توصیه می‌کرد.^۶ ژاکوبز^۷ گزارش می‌دهد که ۲۰ کشور از ۲۸ کشور عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه تا سال ۲۰۰۱، شکلی از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را اجرا می‌کردند، هرچند که به اعتقاد رادائلی^۸ تنها ۹ کشور عضو این سازمان

1. Jacobs, S., 2004, p. 287.

2. OECD, 1997, pp. 14-15.

3. SIGMA, 2001.

4. Recommendation on Improving the Quality of Government Regulation

5. OECD, 1995.

6. OECD, 1997.

7. Jacobs, 2002.

8. Radaelli, 2002.

رهنمودهای ملی برای اجرای این روش ارزیابی را تصویب کرده بودند. با اینکه در جزئیات اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در میان کشورها تفاوت وجود دارد، اما همان‌گونه که نمابرگ ۱ نشان می‌دهد، ویژگی‌های اصلی رویه‌های این روش ارزیابی عموماً میان کشورها مشترک است.

نمابرگ ۱. ویژگی‌های مشترک ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری^۱

۱. بیان مشکل: آیا مداخله حکومت ضروری و مطلوب است؟
۲. شناسایی گزینه‌های جایگزین: این گزینه‌ها شامل رویکردهای متفاوت مانند استفاده از مشوق‌های اقتصادی یا رویکردهای داوطلبانه می‌شود.
۳. تعیین تأثیرات مادی هر گزینه از جمله نتایج ناخواسته بالقوه: دامنه تأثیرات مورد مطالعه باید گسترده باشد. به طور کلی، مقرراتگذاری‌ها یا سرمایه‌گذاری‌ها در بسیاری از حوزه‌های خط‌مشی عمومی می‌تواند تأثیرات محیط زیستی به دنبال داشته باشد که باید مدنظر قرار گیرند.
۴. محاسبه منافع و هزینه‌های هر گزینه: منافع باید کمی شده و در صورت امکان برآورد مالی شوند. هزینه‌ها باید هزینه - فرصت‌های از دست رفته^۲ واقعی هم باشند نه صرف هزینه‌های پرداخت شده.^۳
۵. ارزیابی دیگر تأثیرات اقتصادی از جمله تأثیرات وارد بر رقابت، بنگاه‌های اقتصادی کوچک، تجارت بین‌الملل و غیره.
۶. شناخت اشخاص منتفع و زیان‌دیده از هر گزینه و در صورت امکان بررسی میزان سود و زیان آنان.
۷. ارتباط با گروه‌های ذینفع از جمله اعلام اهداف مقرراتگذاری، درخواست اعلام هزینه‌های تبعیت از مقرراتگذاری و دیگر اطلاعات، اعلان پیشنهادهای مقررات و مطالعات پشتیبان این پیشنهادهای و بررسی و پاسخ به نظرات عموم.
۸. انتخاب مستدل یک گزینه مطلوب برای اقدام.
۹. ارائه برنامه‌ای برای تحلیل پسینی برای نتایج مقرراتگذاری. اتخاذ موازینی برای ارزشیابی نحوه اجرای مقرر ضروری است. رویه‌های لازم برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز در این ارزشیابی باید ایجاد شوند.

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به‌طور رسمی برای نخستین بار در ایالات متحده به‌کار برده شد. اتخاذ این روش ارزیابی در دهه ۷۰ میلادی، واکنشی به افزایش بار مقرراتگذاری ناشی از تورم مقرراتگذاری در میانه دهه ۶۰ و نیز نگرانی از این مسئله بود که تورم مقرراتگذاری می‌تواند فشار زیادی بر اقتصاد آمریکا وارد سازد.^۴ در گذار زمان دامنه ارزیابی‌ها نه تنها شامل هزینه‌های وارد بر بخش تجاری شد، بلکه به بررسی کلیه انواع هزینه‌ها و منافع مقرراتگذاری مهم نیز گسترش یافت و تأکید ویژه‌ای بر نقش تحلیل اقتصادی در ارزیابی این هزینه‌ها و منافع صورت گرفت.^۵ از سال

1. OECD (2004b), p. 27.

2. Opportunity Costs

3. Costs should be true opportunity costs, not simply expenditures.

4. Anderson, 1998.

5. Lee, 2002, p. 5.

۱۹۹۵ اداره مدیریت و بودجه ملزم به ارائه گزارش در مورد هزینه‌ها و منافع مقرراتگذاری حکومتی شد و در سال ۲۰۰۰ رهنمودی راجع به نحوه انجام ارزیابی تأثیرات منتشر کرد. این اداره دامنه عملکرد ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را تا ارزیابی از هزینه‌ها و منافع غیرقابل کمی شدن گسترش داد و تأکید بیشتری بر ارزیابی ریسک و کیفیت گردآوری اطلاعات کرد.^۱

در انگلستان ارزیابی نظام‌مند تأثیرات مقرراتگذاری توسط دولت، به‌عنوان بخشی از برنامه مقررات‌زدایی دولت محافظه‌کار در دهه ۸۰ آغاز شد. نگرانی از اینکه مداخله فرآیندهای دولت در صنعت ممکن است مانع رشد اقتصادی و به‌ویژه فعالیت بنگاه‌های کوچک اقتصادی شود، منجر به ایجاد واحد مقرراتگذاری در وزارت تجارت و صنعت همراه با هشت ستاد تجاری با مسئولیت کاهش بار مقررات بر بخش تجاری، امور خیریه و سازمان‌های داوطلبانه شد. در مورد تصویب مقررات جدید، بر محاسبه هزینه‌های تبعیت از مقررات و مشاوره با بخش تجاری در مورد این هزینه‌ها پیش از اقدام به مقرراتگذاری تأکید شد.^۲ در میانه دهه ۹۰، واحد مقرراتگذاری‌زدایی به اداره کابینه منتقل شد و ستادهای تجاری جای خود را به یک واحد مقررات‌زدایی دادند. در همین حال، ارزیابی ریسک نیز به ارزیابی فرآیند اضافه شد و وزیران به‌منظور تضمین تناسب میان هزینه‌ها و منافع مقرراتگذاری، ملزم به امضای ارزیابی‌های ریسک و هزینه تبعیت از مقررات شدند. «ستاد مقرراتگذاری بهتر»^۳ در قالب یک نهاد مشاور مستقل در سال ۱۹۹۷ به‌منظور مشاوره به دولت در مورد مسائل مقرراتگذاری تشکیل شد و توسط «واحد تأثیرات مقرراتگذاری»^۴ در اداره کابینه پشتیبانی می‌شود. صلاحیت این ستاد عبارتند از: «مشاوره به دولت در زمینه اقداماتی که کارآمدی و اعتبار مقرراتگذاری دولت را با تضمین اینکه این مقرراتگذاری ضروری، منصفانه، به‌لحاظ مالی قابل اجرا، ساده، قابل درک و اجرا بوده و نیازهای بنگاه‌های کوچک اقتصادی و مردم عادی را مدنظر قرار می‌دهد، بهبود می‌بخشد». در سال ۱۹۹۸، نخست‌وزیر اعلام کرد که هیچ لایحه‌ای برای مقرراتگذاری نباید بدون انجام ارزیابی تأثیرات توسط وزیری تهیه شود. رهنمودهای نحوه انجام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری منتشر شد که ارزیابی ریسک، هزینه‌ها و منافع نه فقط در بخش تجاری بلکه در دیگر بخش‌ها را نیز دربر می‌گرفت. گزارش‌های ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری برای بررسی عمومی منتشر شد. در سال ۲۰۰۰، رهنمودهای اصلاح شده ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری نیز منتشر شدند. مهمترین تغییرات این اصلاحیه عبارت بودند از: انجام ارزیابی اولیه و ارائه آن به وزیران پیش از اقدام به مقرراتگذاری، مشورت با بنگاه‌های اقتصادی کوچک، تأکید بر

1. OMB, 2001.

2. NAO, 2001, appendix 1.

3. Better Regulation Task Force

4. Regulatory Impact Unit

مشورت اولیه با اشخاصی که تحت تأثیر مقرراتگذاری قرار خواهند گرفت، تأکید مؤکد بر شناسایی گزینه‌های غیرتقنینی و تشریح منافع گزینه‌های پیشنهادی، ارزیابی گسترده از هزینه‌ها و منافع و ارائه گزارش درخصوص توجیه منافع توسط هزینه‌ها توسط وزیر مسئول تهیه لایحه.^۱

برنامه ارزیابی تأثیرات مقررات کانادا از اواخر دهه ۷۰ توسعه یافت و در سال ۱۹۸۶ خط‌مشی مقرراتگذاری دولتی به‌طور رسمی اتخاذ شد و ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را برای کلیه پیشنهاد‌های مقررات الزامی کرد. دبیرخانه هیئت خزانه‌داری^۲ [یکی از کمیته‌های داخلی کابینه کانادا] قالبی حقوقی برای کلیه ارزیابی‌های تأثیرات مقرراتگذاری ایجاد کرد و واحد امور مقرراتگذاری به‌عنوان نهاد اصلی مسئول بررسی نحوه تهیه لوایح فعالیت می‌کند. این نهاد به ترویج ارزیابی تأثیرات مقررات از طریق آموزش و تشریح مزایای تبعیت از خط‌مشی مقرراتگذاری و استفاده از این روش ارزیابی می‌پردازد. به‌نظر می‌رسد که این رویکرد در تغییر گرایش‌ها و فراهم ساختن همکاری از رویکرد «دروازه‌بانی»^۳ که از سال ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۰ معمول بود، یعنی تا هنگامی که واحد امور مقرراتگذاری به‌طور رسمی ارزیابی تأثیرات مقررات را اتخاذ کرد، کارآمدتر شده است. این رویکرد بیشتر بر تأثیر فرهنگ مقرراتگذاری در واحدهای سازمانی مسئول متمرکز می‌شود تا مقابله با لوایحی که الزامات خط‌مشی مقرراتگذاری را به‌طور کامل رعایت نمی‌کنند.^۴ سازمان‌های مقرراتگذار این انعطاف را دارند تا رویکردهای متفاوتی را در رعایت الزامات ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری اتخاذ کنند. در عین حال، لوایحی که صراحتاً مطابق با خط‌مشی مقرراتگذاری نباشند، به‌نحو نظام‌مندی در کابینه و در میان تصمیم‌گیرانی که براساس توافق جمعی کار می‌کنند به چالش کشیده می‌شوند و بی‌گمان این مسئله بازدارنده مهمی در برابر تصویب لوایحی است که فاقد معیارهای ضروری هستند.^۵

نیوزیلند همراه با انگلستان و کانادا، اعلام تأثیرات مقررات را در مورد کلیه لوایحی که به کابینه ارسال می‌شود از آوریل ۲۰۰۱ اجباری کرده است. همچنین در صورت امکان هزینه‌های بالقوه ناشی از تبعیت از مقررات بر بخش تجاری نیز باید اعلام شوند. اعلام تأثیرات مقررات و هزینه‌های ناشی از تبعیت از مقررات بر بخش تجاری هر دو باید پس از موافقت وزیر یا کابینه در پایگاه اینترنتی سازمان مربوط منتشر شوند. واحد ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری همراه با سازمان‌های مشابه خود در دیگر کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، اقدام به مشاوره، راهنمایی و آموزش در این زمینه می‌کند.

1. Cabinet Office, 2000, 2003; Owen and Courtney, 2002.
2. The Treasury Board Secretariat
3. Gatekeeper
4. Treasury Board of Canada, 2001.
5. Ibid.

در سال‌های اخیر تحت مدیریت هیئت وزارتی هزینه‌های تبعیت تجاری^۱ به‌منظور دستیابی به توازن میان تحقق اهداف دولت و کاهش هزینه‌های غیرضروری وارد بر بخش تجاری، گرایش به سمت کاهش دیوانسالاری فزاینده ایجاد شده است. دولت نیوزیلند همچنین بر اهمیت انجام ارزیابی تجربی تأکید کرده و مراکز پژوهشی دانشگاهی و مؤسسات پژوهش اقتصادی را مأمور تهیه و ارسال گزارش این ارزیابی‌ها به وزارت خزانه‌داری و نهادهای زیربند مانند وزارت امور مصرف‌کننده ساخته است.

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در اتحادیه اروپا بخش مهمی از برنامه حکمرانی بهتر است که تلاش دارد تا کیفیت مقرراتگذاری را ارتقا داده و فرآیند حکمرانی را شفاف‌تر، مسئولانه و پاسخگوتر سازد.^۲ در نشست شورای اروپایی گوتتهبورگ در ژوئن ۲۰۰۱ توافق شد «توسعه پایدار باید هدف اصلی کلیه بخش‌های اجتماعی و خط‌مشی‌ها باشد، ارزیابی دقیق کلیه تأثیرات لوائح مقرراتگذاری نیز باید مبتنی بر محاسبه تأثیرات اقتصادی، محیط زیستی و اجتماعی لوائح در داخل و خارج از اتحادیه اروپا شده^۳ و رویه‌هایی برای تضمین اینکه هر پیشنهاد مقرراتگذاری مهم براساس ارزیابی از تأثیرات بالقوه آن لایحه در داخل و خارج از اتحادیه اروپا صورت گرفته است ایجاد شود». ابلاغیه سال ۲۰۰۲ کمیسیون اروپا در زمینه ارزیابی تأثیرات، کمیسیون را متعهد به انجام ارزیابی از تأثیرات کلیه پیشنهادهاى مقررات مهم به‌منظور «بهبود کیفیت و انسجام فرآیند تهیه لوائح و مشارکت در ایجاد فضای مقرراتی مؤثر و کارآمد و نیز اجرای منسجم راهبرد اروپا برای توسعه پایدار می‌کند».^۴ در سال ۲۰۰۳، کمیسیون اروپا اجرای نظام یکپارچه جدید برای استفاده نظام‌مند از ارزیابی تأثیرات مشتمل بر ارزیابی اولیه کلیه لوائح را در برنامه کاری کمیسیون آغاز کرد.^۵

هر چند که نظام‌های اقتصادی در حال گذار اروپای مرکزی و شرقی تاریخ مشترک حاکمیت دوران شوروی کمونیست را پشت سر نهاده‌اند، با این حال تفاوت‌هایی در استفاده از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در این کشورها مشاهده می‌شود که نشان می‌دهد تاریخ، عامل کافی برای تشریح شیوه‌های توسعه و اصلاح در دولت‌ها نیست. موضوعاتی مانند توانمندی اداری، ساختار نهادی و مشوق‌های انجام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری همگی بر فرآیند اصلاح در نظام‌های اقتصادی در حال گذار اثر می‌گذارند.^۶ همچنین اتخاذ ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری از لحاظ ارتقای

1. Ministerial Panel on Business Compliance Costs

2. Radaelli, 2003.

3. EC, 2001, p. 1.

4. EC, 2002a, p. 2.

5. Lee and Kirkpatrick, 2006.

6. Jacobs, 2005.

اصول دمکراتیک «حکومت خوب» یک پیشرفت تلقی می‌شود. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری از دولت قانونمدار که در صدد عملی ساختن حاکمیت قانون با قوانین متناسب و منصفانه است پشتیبانی می‌کند. سطح پاسخگویی حکومت با ارزیابی هزینه و منافع مستقیمی که بر شهروندان تحمیل می‌شود و انتخاب خط‌مشی‌ها براساس بهترین ارزش برای پول و توجه به بازتوزیع تأثیرات، یعنی اینکه چه کسی سود می‌برد و چه کسی زیان می‌کند ارتقا می‌یابد. مشورت با مصرف‌کنندگان، فعالان تجاری و جامعه مدنی نیز به افزایش مشروعیت دولت کمک کرده و برابری و انصاف در میان شهروندان را ترویج می‌دهد. این امر به‌ویژه در نظام‌های اقتصادی درحال گذار که توسعه سازمان‌های غیردولتی و داوطلبانه کم‌ترک بوده و نقش جامعه مدنی در شکل‌گیری حکومت ناچیز بوده است اهمیت دارد.^۱

در کشورهای درحال توسعه، سیاستگذاران توجه فزآینده‌ای به این نکته داشته‌اند که ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری می‌تواند در ایجاد و اجرای برنامه‌های اصلاح نظام مقرراتگذاری برای اعمال بهبود و پیشرفت در حکمرانی تنظیمی^۲ و سیاستگذاری مورد استفاده قرار گیرد.^۳ با این حال شواهد راجع به استفاده از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در کشورهای درحال توسعه اندک است. در تعداد کمی از کشورهای درحال توسعه با درآمد متوسط عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، مشخصاً کره جنوبی و مکزیک، ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در برنامه اصلاح نظام مقرراتگذاری مورد استفاده قرار می‌گیرد. رویکردهای اتخاذ شده در این کشورها شبیه رویکردهای نظام‌های اقتصادی توسعه‌یافته بوده و با اصول سازمان همکاری اقتصادی و توسعه سازگار هستند. با این حال اجرای این روش ارزیابی در این کشورها با مشکلاتی همراه است که احتمال دارد در اتخاذ الگوی این سازمان در کشورهای دارای نظام اداری ضعیف و کمتر توسعه‌یافته بروز کند. دیگر موارد استفاده از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در تحقیقات تعدادی از پژوهشگران گزارش شده است.^۴ در طی این تحقیقات پرسشنامه‌ای تهیه و به ۳۱۱ واحد سازمانی متصدی مقرراتگذاری در ۹۹ کشور ارسال شد. روی هم رفته، یافته‌های این بررسی نشان داد که سطح آگاهی در مورد ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و اجرای آن در کشورهای درحال توسعه، می‌تواند بالاتر از آنچه باشد که پیش از این به‌دلیل اطلاعات، اندک تصور می‌شد. این تحقیقات نشان می‌دهد که ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری پیش از این در شماری از نظام‌های اقتصادی کم‌درآمد مورد استفاده قرار می‌گرفته است، بنابراین این روش ارزیابی هنوز در مرحله تکوین و توسعه قرار دارد. ۴۰ درصد از

1. Jacobs, C., 2004.

2. Regulatory Governance

3. World Bank, 2004b, pp. 73-4.

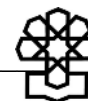
4. Kirkpatrick et al. (2004).

کشورهای مورد مطالعه پرسشنامه را تکمیل کردند و از پاسخ‌های ارائه شده چنین استنتاج شد که ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری (یا روشی شبیه آن) در اکثر این کشورها (۷۵ درصد) مورد استفاده قرار می‌گرفته است. با این حال دامنه پوشش ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری هم از لحاظ انواع مقرراتگذاری و هم شمار پیشنهادهاى مقررات در میان کشورها بسیار متفاوت است و به‌نظر می‌رسد کشورهای معدودی به‌طور مداوم، برای ارزیابی تأثیرات آن دسته از پیشنهادهاى مقررات که بر سیاستگذاری‌های اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی آنها اثر می‌گذاشت، اقدام می‌کردند.

در حالی‌که ارزیابی هزینه‌ها و منافع در انجام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به‌طور کلی مورد تأکید است، با این حال روش‌های کمی‌سازی عموماً به‌خوبی توسعه نیافته‌اند. این تحقیقات به این نتیجه رسید که افزایش آگاهی علمی و عملی راجع به ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در کشورهای در حال توسعه ضروری است. در این زمینه، در حالی‌که رهنمودهای بهترین رویه مصوب سازمان همکاری اقتصادی و توسعه راهکارهایی در مورد نحوه توسعه چارچوب ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری ارائه می‌دهد، با این حال این رهنمودها ممکن است الگوی کاملی برای استفاده در کشورهای دارای نهادها و اهداف متفاوت نباشند. رهنمودهای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه باید برای انعکاس مسائل خاصی که در مقرراتگذاری در کشورهای در حال توسعه مطرح می‌شود باشد: از قبیل توانمندی مقرراتگذاری، کاهش فقر و اهداف توسعه.

نمابرگ ۲. چکلیست سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در مورد ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری^۱

۱. آیا مشکل به‌درستی شناسایی شده است؟
۲. آیا مداخله دولت ضروری است؟
۳. آیا مقرراتگذاری بهترین شکل مداخله حکومتی است؟
۴. آیا مبنای حقوقی برای مقرراتگذاری وجود دارد؟
۵. حکومت در چه سطحی از سطوح سازمانی باید اقدام کند؟
۶. آیا منافع مقرراتگذاری هزینه‌های آن را توجیه می‌کند؟
۷. آیا نحوه توزیع تأثیرات مقرراتگذاری در جامعه مشخص است؟
۸. آیا مقرراتگذاری شفاف، باثبات، قابل درک و در دسترس برای تابعان آن هستند؟
۹. آیا اشخاص ذینفع امکان ارائه نظرات خود را داشته‌اند؟
۱۰. رعایت مقررات چگونه تضمین خواهد شد؟

۴. رهنمودهای رویه اجرای مطلوب و تجربیاتی از اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری

همان‌گونه که پیش از این بحث شد، شماری از سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان همکاری اقتصادی و توسعه و کمیسیون اروپا، رهنمودهای اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را منتشر کرده‌اند.^۱ این رهنمودهای «رویه مطلوب»، با هم تفاوت دارند که در واقع تفاوت‌های میان سنت‌ها یا نظام‌های حقوقی، قانونگذاری و اداری را نشان می‌دهد؛ اما به‌رغم این تفاوت‌ها، در این زمینه رویکرد کلی مشابهی وجود دارد.^۲ به‌عنوان مثال، چکلیست سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (۱۹۹۵) که در نامبرگ ۲ ارائه شده است، پرسش‌هایی که باید در ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری مطرح شوند را فهرست و ارائه می‌کند.

انتشار رهنمودهای بین‌المللی به‌معنای تبلیغ رویکردی خاص و یکسان برای ارزیابی تأثیرات نیست؛ بلکه اصول و معیارهای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را باید صرفاً به‌عنوان رهنمودی برای توسعه نظام ارزیابی تأثیرات تلقی کرد که نه به‌عنوان بهترین معیار ممکن، بلکه با توجه به شرایط ویژه و محدودیت منابع در یک کشور خاص اتخاذ می‌شود. این رهنمودهای کلی را می‌توان با استفاده از تجربیات عملی کشورهای که اقدام به اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری کرده‌اند، تقویت و تکمیل کرد.

نخست اینکه اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری مستلزم ارتقای مهارت‌های این روش ارزیابی، مانند مهارت‌های محاسبه و ارزیابی هزینه‌ها و منافع در دستگاه‌های دولتی است. به‌طور معمول، بررسی و ارزیابی تأثیرات کیفی، بیشتر ذهنی و مبتنی بر قضاوت شخصی خواهد بود؛ اما در بررسی تأثیرات کمی، محاسبه و تعیین دقیق تعداد آنها مسئله‌ساز است. بنابراین، شاید این مسئله ما را وادار کند تا در ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری صرفاً به ارزشیابی منافع و هزینه‌هایی پرداخته شود که از لحاظ مالی قابل محاسبه هستند. یا اینکه حتی ممکن است ارزیابی تأثیرات صرفاً به بررسی ساده‌ترین روش در تحقق اهداف مقرراتگذاری (و در واقع بررسی صرف هزینه و اثرگذاری مقرراتگذاری) محدود شود که در آن وجود منافع مفروض هستند. ولی در این شکل محدود از ارزیابی تأثیرات، احتمال دارد که منافع متفاوت و مهم انواع مختلف مقرراتگذاری، نادیده گرفته شوند.

دوم اینکه، اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری مستلزم گسترش رویه‌های مشاوره است تا گردآوری و تحلیل اطلاعات مناسب را در ارزیابی از تأثیرات مقرراتگذاری تضمین کند. چراکه در برخی موارد ممکن است مشاوره‌های کافی پیش از تصویب مقرراتگذاری صورت نگرفته باشد، یا اشخاصی که در فرآیند مقرراتگذاری طرف مشاوره بوده‌اند صرفاً به دلایل سیاسی انتخاب شده‌اند.

1. OECD, 1995; EC, 2002b.

2. Mandelkern Group, 2001.

لزوم اخذ مشاوره و ارزیابی ممکن است زمان‌بر بوده و هزینه‌های سنگینی برای حکومت‌های دارای تشکیلات گسترده دربر داشته باشد. اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری ممکن است نسبت به هر یک از مقررات جدیدی که تصویب می‌شوند، لایه‌ها و مراحل متعددی داشته باشد: انجام یک ارزیابی اولیه از تأثیرات در ابتدا، انجام یک ارزیابی دیگر بعد از کسب مشاوره و اصلاح پیش‌نویس مقررات، و در نهایت ارزیابی مصوبه‌ای که مقرراتگذار تصویب کرده است. یکی از روش‌های منطقی برای کاهش این هزینه‌ها آن است که لزوم یا عدم لزوم اجرای ارزیابی تفصیلی از تأثیرات مقرراتگذاری، با توجه به اهمیت تأثیراتی که مقرراتگذاری می‌تواند بر نظام اقتصادی، اجتماعی یا محیط زیست داشته باشد، اولویت‌بندی شود. با وجود این، باید توجه داشت که تصمیم‌گیری در مورد زمان اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری تنها مبتنی بر دلایل سیاسی نیست.

سوم اینکه اگر قرار بر این است که ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به‌نحو پیوسته و دائمی اجرا شود و یکی از عناصر و مراحل معمول در فرآیند مقرراتگذاری باشد، به حمایت دولت نیاز دارد. همچنین اگر بنا است که ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری بر دیوانسالاری و کم‌حرکی سیاسی چیرگی یابد، به حمایت سیاسی شفاف و گسترده در درون ساختار دولت نیاز دارد. در انگلستان، واحد تأثیرات مقرراتگذاری در اداره کابینه پیشبرد اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را در نهادهای دولتی بررسی و تشویق می‌کند. همچنین، دیگر نهادهای مشابه در شماری از سایر دولت‌های عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه نیز همین وظیفه را برعهده دارند.^۱

چهارم اینکه رسیدن به چنین اصلاحاتی در نظام مقرراتگذاری کشور، نیازمند تغییر فرهنگی در ساختار دولت از جمله ایجاد یک روند سیاستگذاری شفاف‌تر به‌عنوان بخشی از فرآیند گسترده‌تر اصلاح نظام مقرراتگذاری است. سرانجام اینکه باید زمینه «تسخیر مقرراتگذاری»^۲ در فرآیند ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری برچیده شود. در عمل، ممکن است ماهیت و محتوای مقررات از مسیر تحقق منافع عمومی منحرف شده و به «تسخیر» گروه‌های ذینفع اجتماعی درآید که از وقت، امکانات و انگیزه‌های کافی در تلاش برای اثرگذاری بر فرآیند مقرراتگذاری برخوردارند. در نظام اقتصاد بازار، امکانات و منابع به نقطه‌ای حرکت می‌کنند که در آنجا سود حاصل بیشتر باشد و این امر دقیقاً در مورد خط‌مشی مقرراتگذاری نیز صادق است. گروه‌های بیرونی و نماینده‌های آنها به‌طور پیوسته به قانونگذار و دولت فشار می‌آورند تا مقرراتی تصویب کنند که رانت اقتصادی اعضای آنها را افزایش دهد. به‌همین دلیل، نمی‌توان با تاسی از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری که مبتنی بر تصمیم‌گیری واقع‌نگرانه و بی‌طرفانه است، سیاستگذاری مقرراتگذاری را فرآیندی عینی و عقلانی

1. Radaelli, 2002, p. 9.

2. Regulatory Capture

تلقی کرد. با این حال، ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری می‌تواند با ترویج انجام مشاوره‌های گسترده و همچنین الزام به شناسایی و ارزیابی دقیق هزینه‌ها و منافع مقرراتگذاری، به کنترل فعالیت‌های رانت‌جویانه در دولت کمک کند. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری با افزایش شفافیت و پاسخگویی فرآیند مقرراتگذاری، میزان انحراف و تسخیر مقرراتگذاری را کاهش می‌دهد.

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری این قابلیت را دارد که تا چارچوبی انسجام‌بخش برای ارتقای نظام تهیه و تدوین مقررات و اجرای آن ایجاد کند. اگر این روش ارزیابی به‌درستی اجرا شود، به خوبی می‌تواند اهداف مقرراتگذاری و فرآیند آن را مشخص کند و بدین وسیله توانمندی، کارآمدی، کارایی و پاسخگویی مقرراتگذاری را افزایش دهد.

۵. ارزشیابی کیفیت ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری

همزمان با گسترش کاربرد ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در عمل، آگاهی از اهمیت اتخاذ روشی برای ارزشیابی پسینی (ثانویه)^۱ کیفیت مقرراتگذاری نیز افزایش یافته است. ارزشیابی ثانویه می‌تواند نخست با ارائه دلایل و شواهد تجربی که بر مبنای آن تهیه و اجرای لوایح مقرراتگذاری مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و دوم با به‌کار بردن نتایج ارزشیابی در حوزه مقرراتگذاری و پاسخگو ساختن مقامات تصمیم‌گیر در برابر مصوبات خود، کیفیت ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را افزایش دهد. سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، کیفیت مقرراتگذاری را این چنین تعریف می‌کند:

«کیفیت مقرراتگذاری عبارت از حدی است که هر نظام مقرراتگذاری تا آن حد، برای تحقق اهداف اساسی خود تلاش می‌کند. این اهداف شامل اهداف سیاستی خاصی که ابزارهای مقرراتگذاری برای تحقق آنها، به‌کار گرفته می‌شود و همچنین، میزان کارآمدی در تحقق این اهداف و اهداف حکمرانی همچون شفافیت و پاسخگویی است»^۲.

بنابراین هدف ارزشیابی کیفیت اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، بهبود اثربخشی و کارآمدی نظام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری از لحاظ اهداف تعیین شده است. اهداف را می‌توان به نحو مضیق یا تفصیلی تعیین کرد. اهداف را در معنای مضیق، می‌توان از نظر نقشی که بهبود اجرای رویه‌های ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در مقرراتگذاری بهتر و حکمرانی تنظیمی^۳ دارد، تعریف کرد. اما در معنای موسع، ارزشیابی را می‌توان از لحاظ اهداف کلیت فرآیند اصلاح نظام مقرراتگذاری تعریف کرد.

1. *Ex Post* Evaluation
2. OECD (2004), p. 8.
3. Regulatory Governance

تقریباً همه ارزشیابی‌هایی که تاکنون از ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری انجام شده است، دامنه مضیق‌تری داشته‌اند. سه رویکرد اساسی به ارزشیابی مضیق وجود دارد که هر کدام در شناخت کیفیت اجرای مقررات مؤثر است:^۱

آزمون‌های میزان تبعیت، بر بررسی درون‌داده‌ها و اطلاعات حاصله متمرکز است و نحوه تبعیت شکلی از کلیه عناصر رویه‌ها و فرآیند ارزیابی تأثیرات مقررات را ارزشیابی می‌کند. آزمون‌های اجرا، فراتر از مسئله تبعیت شکلی از قواعد شکلی رفته و کیفیت تحلیل‌های صورت گرفته در ارزیابی تأثیرات را بررسی می‌کند. این بررسی‌ها درون‌داده‌ها و نتایج فرآیند ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را با ارزیابی کارکرد این روش ارزیابی ترکیب می‌کنند. آزمون‌های کارکرد، متمرکز بر بررسی نتایج بوده و تأثیرات واقعی ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را بر کیفیت نتایج مقرراتگذاری ارزشیابی می‌کند.

۱-۵. آزمون‌های میزان تبعیت

این آزمون‌ها نوعاً شامل ارزیابی با پر کردن «ورقه امتیاز»^۲ که مطابق با دستورالعمل‌های مربوط به نحوه اجرای مطلوب ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری صورت می‌گیرد تنظیم شده‌اند؛ مانند فهرست سازمان همکاری اقتصادی و توسعه برای مقرراتگذاری که در نصاب برگ ۲ ارائه شده است. در مطالعات مربوط به ارزشیابی اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در ایالات متحده آمریکا، این روش ارزیابی در عمل براساس موازین منتشر شده توسط اداره مدیریت و بودجه مورد بررسی قرار گرفته است. شماری از پژوهشگران^۳ در بررسی ۴۸ مورد از ارزیابی‌های تأثیرات مقرراتگذاری میان سال‌های ۱۹۹۶ و ۱۹۹۷، به این نتیجه رسیدند که بسیاری از ارزیابی‌های صورت گرفته مطابق با رهنمودهای این اداره نبوده‌اند. شماری دیگر از پژوهشگران^۴ در ارزشیابی جدیدی از ارزیابی‌های تأثیرات مقرراتگذاری در انگلستان، میزان تبعیت را در دوره‌های مختلف مورد مقایسه قرار داده و چنین نتیجه گرفتند که پیشرفت‌های اندکی در این زمینه در طول زمان حاصل شده است. به طور کلی، پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که «در بسیاری از موارد تبعیت از ارزیابی‌های تأثیرات مقرراتگذاری، وظیفه‌ای اداری است که گزارش انجام آن با دقت و بررسی کمتری تهیه و به مقام تصمیم‌گیر ارسال می‌شود».^۵

1. OECD, 2004 b.

2. Scorecard

3. Hahn et al. (2000).

4. Ambler et al. (2003).

5. *Op. Cit.* p. 23.

یکی از پژوهشگران، اقدام به ارزشیابی نحوه تبعیت از گزارش‌های تهیه شده توسط کمیسیون اروپا در طی سال نخست (۲۰۰۳) از اجرای ارزیابی‌های جامع تأثیرات کرد.^۱ در ورقه امتیازی که در این ارزشیابی‌ها تکمیل می‌شود، سه جنبه اصلی از ارزیابی‌های تأثیرات مقرراتگذاری یعنی کمیت هزینه‌ها و منافع، ابعاد رویه‌ای مانند اینکه آیا رویکردهای دیگر جایگزین در بررسی مسئله مورد توجه بوده و اینکه تجربیات حاصل از اجرای این روش ارزیابی در تصویب مقررات مدنظر قرار گرفته است، مورد بررسی قرار می‌گیرد. نتایج این ارزشیابی نشان داد که در حالی که در کمی‌سازی و برآورد هزینه‌ها و منافع لوایح مقررات پیشرفت اندکی صورت گرفته، ارزیابی فرآیند مقرراتگذاری منجر به شفافیت بیشتر در فرآیند مقرراتگذاری کمیسیون اروپا شده است.

۲-۵. آزمون‌های اجرا

در آزمون‌های اجرا، به جای آنکه اجرای رویه‌های الزامی ارزیابی تأثیرات مورد بررسی قرار گیرد، به بررسی کیفیت اجزای مختلف فرآیند ارزیابی تأثیرات پرداخته می‌شود. یکی از نمونه‌های بررسی کیفیت اجرا در ارزشیابی اجرای ارزیابی تأثیرات، در گزارش‌های اداره محاسبات ملی انگلستان در زمینه ارزیابی‌های صورت گرفته از تأثیرات مقرراتگذاری توسط نهادهای دولتی این کشور ارائه شده است.^۲ در روش‌شناسی ارزشیابی با استفاده از ۱۰ نمونه ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، شش پرسش اصلی مطرح شد که هر کدام به پرسش‌های فرعی دیگری تقسیم می‌شدند (نمبرگ ۳).

نمبرگ ۳. اداره محاسبات ملی انگلستان: چارچوب پرسش‌ها برای ارزشیابی^۳

۱. آیا فرآیند ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در وقت مناسب آغاز شده است؟ - آیا وزارتخانه اهداف روشنی در اقدام به مقرراتگذاری دارد؟ - آیا مهلتی که وزارتخانه برای اجرای فرآیند ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری اختصاص داده، واقع‌نگرانه است؟ - آیا وزارتخانه ریسک‌های احتمالی را در نظر گرفته است؟ - آیا در ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری گزینه‌های متعددی برای انتخاب در نظر گرفته شده است؟ - آیا روش‌های جایگزینی برای مقرراتگذاری در نظر بوده است؟ - آیا بهره‌گیری از ابزارهای مختلف مقرراتگذاری مورد توجه بوده است؟
۲. آیا مشاوره مؤثر بوده است؟ - آیا در شروع فرآیند ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، مشاوره مؤثری صورت گرفته است؟ - آیا وزارتخانه، فنون مشاوره مناسب را به‌کار گرفته است؟ - آیا وزارتخانه، تأثیرات مقرراتگذاری را به‌وضوح شرح داده است؟ - آیا وزارتخانه با تمامی گروه‌های ذینفع مشورت کرده است؟

1. Vibert (2004).

2. NAO, 2001, 2004.

3. Humpherson (2004).

- آیا وزارتخانه، تأثیرات مقرراتگذاری بر بنگاه‌های اقتصادی کوچک را لحاظ کرده است؟
- آیا در تدوین مقررات، نتایج به‌دست آمده از مشاوره به‌صورت مقتضی استفاده شده است؟
۳. آیا در ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، هزینه‌ها به‌طور کامل برآورد شده است؟
- آیا هزینه‌های مربوط به اجرای مقرراتگذاری و سیاستگذاری که به اشخاص تحمیل خواهد شد، محاسبه شده است؟
- آیا وزارتخانه تمامی اشخاصی را که از اجرای این مقررات متحمل هزینه می‌شوند، شناسایی کرده است؟
- آیا وزارتخانه هزینه‌های مقررات را نسبت به بنگاه‌های کوچک اقتصادی، در نظر گرفته است؟
- آیا وزارتخانه تمامی هزینه‌های احتمالی را پیش‌بینی کرده است؟
- آیا وزارتخانه هزینه‌های تمامی گزینه‌های احتمالی را بررسی کرده است؟
۴. آیا ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، منافع را به شکل واقع‌بینانه می‌سنجد؟
- آیا وزارتخانه همه اشخاصی را که سود خواهند برد، شناسایی می‌کند؟
- آیا منافع، واقع‌بینانه و مرتبط با مقرراتگذاری است؟
- آیا شیوه کمی کردن و رتبه‌بندی منافع، مناسب است؟
۵. آیا ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری نتایج رعایت مقرراتگذاری را به‌طور واقع‌بینانه می‌سنجد؟
- آیا عدم رعایت احتمالی مقرراتگذاری در تحلیل‌ها در نظر گرفته شده است؟
- آیا وزارتخانه میزان رعایت مقرراتگذاری را در حال حاضر، ارزیابی کرده است؟
- آیا شیوه‌های ترویج رعایت مقرراتگذاری در نظر بوده است؟
۶. آیا مقرراتگذاری به‌نحو مؤثری کنترل و ارزشیابی خواهد شد؟
- آیا در ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، روش‌هایی وجود دارد که بتوان براساس آنها میزان قابلیت مقرراتگذاری را در نیل به اهداف بررسی کرد؟

شگفت‌آور نیست که استفاده از شماری از روش‌ها و رویکردها را در وزارتخانه‌های انگلستان در این مطالعه، اعمال روش‌های مطلوب ارزیابی و حوزه‌هایی که نیاز به بهبود داشتند را شناسایی کرد. دستاوردهای این مطالعه عبارت بودند از اینکه:^۱ نخست ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری به‌عنوان بخشی از فرآیند سیاستگذاری صورت‌بندی شده بود و کلیه مقرراتگذاری جدید مشمول این روش ارزیابی می‌شدند. دوم اینکه در این نمونه ارزشیابی، توجه اندکی به ایجاد گزینه‌های جایگزین مانند عدم مداخله و تحلیل گزینه‌ها مبذول شده بود. سوم اینکه پیشرفت‌هایی در شکل، محتوا و زمان‌بندی مشاوره‌ها صورت گرفته بود، هرچند که کاربست نتایج مشاوره‌ها در گزارش‌های ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری نیاز به پیشرفت‌های بیشتری داشت. چهارم اینکه کمی‌سازی هزینه‌ها و منافع ضعیف بود. ریسک‌هایی که قرار است از طریق مقرراتگذاری کاهش داده شوند، در برخی موارد کمی‌سازی شده بود، اما کمی‌سازی منافع به‌ندرت مورد توجه واقع شده بود. مشکل عدم قطعیت اطلاعات، مورد توجه واقع نشده و اعداد و ارقام به‌دست آمده در ارزیابی‌ها به‌جای اینکه به‌صورت تقریبی بیان شوند، بسیار دقیق فرض شده بودند. سرانجام اینکه مسائل مهمی مانند اجرا، ضمانت

1. Humpherson, 2004.

اجرا و ارزشیابی گزارش ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری مورد توجه کافی واقع نشده بود. شماری از پژوهشگران به ارزشیابی اجرای نمونه‌ای از ارزیابی جامع تأثیرات که توسط کمیسیون اروپا انجام گرفته بود پرداختند.^۱ گزارش‌ها در پنج زمینه اصلی مورد ارزشیابی قرار گرفتند که هر کدام از آنها به چند دسته فرعی دیگر تقسیم می‌شدند. هریک از این زمینه‌ها و دسته‌های فرعی آنها، مورد ارزیابی و ارزشگذاری واقع شده و کیفیت اجرای آن از نمره (الف)، یعنی عموماً اجرای خوب و عدم نقص در اجرای مراحل ارزیابی تا نمره (اف)، یعنی غیر قابل قبول به دلیل اجرای ناقص یا عدم اجرای مراحل ارزیابی تأثیرات، رتبه‌بندی شد. این مطالعه شماری از موارد ضعف شامل شناخت ناقص مشکل، ارزیابی نامتوازن از تأثیرات مختلف، فقدان شفافیت در تشریح تحلیل‌ها و ضعف در ارائه دستاوردهای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را شناسایی کرد.

۳-۵. آزمون‌های کارکرد

در این آزمون‌ها به بررسی نتایج ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و نشان دادن تفاوت‌هایی که با اجرای این روش ارزیابی بر کیفیت نظام مقرراتگذاری ایجاد شده است پرداخته می‌شود. به لحاظ روش‌شناختی، در آزمون کارکرد، تأثیرات مقرراتگذاری بر اساس وضعیت عدم مداخله از طریق مقرراتگذاری مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، یعنی بررسی اینکه اگر دولت از طریق مقرراتگذاری مداخله نکند چه تأثیراتی در پی خواهد داشت. شماری از انواع مختلف آزمون کارکرد ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در عمل به اجرا گذاشته شده‌اند.^۲ معمول‌ترین روش ارزشیابی نتایج ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، گردآوری اطلاعات درخصوص تعداد مواردی است که پیشنهادها یا مقررات در نتیجه انجام ارزیابی از تأثیرات مقرراتگذاری، مورد بازنگری قرار گرفته یا به کلی لغو شده‌اند. این شکل از آزمون کارکرد به لحاظ روش‌شناختی با این مشکل روبرو است که به دشواری می‌تواند تعیین کند که آیا تغییرات صورت گرفته در فرآیند تهیه و تصویب لایحه به نحو مستقیم ناشی از اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری است یا اینکه عوامل دیگری در این تغییرات اثرگذار بوده‌اند. همچنین، اگر لوایح مقرراتگذاری پیش از انجام کامل ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری لغو شوند، بخشی از تأثیرات نادیده خواهند ماند. شماری از پژوهشگران^۳ نمونه‌ای از ۲۰۰ مورد ارزیابی‌های تأثیرات مقرراتگذاری در نهادهای دولتی انگلستان در طی سال‌های ۱۹۹۸ و ۲۰۰۲ را مورد مطالعه قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که در معدود مواردی انجام ارزیابی تأثیرات، لوایح را از فرآیند

1. Lee and Kirkpatrick (2006).
2. OECD, 2004b, p. 35.
3. Ambler et al. 2004.

قانونگذاری خارج کرده بود و صرفاً در ۱۱ مورد، ارزیابی تأثیرات منجر به خروج لایحه از فرآیند قانونگذاری شده بود. با این حال، از آنجا که این پژوهشگران نتوانسته بودند ارزیابی‌های اولیه و بخشی از تأثیرات مقرراتگذاری که متعاقباً لغو شده بودند را پیگیری و بررسی کنند، چه بسا این نتیجه‌گیری تأثیر اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را نادیده بگیرد. یکی دیگر از پژوهشگران ارزیابی‌های جامع تأثیرات مقرراتگذاری را در نخستین سال اجرای آن توسط کمیسیون اروپا مورد ارزشیابی قرار داده و به این نتیجه رسید که «در این زمینه هیچ مورد خاصی یافت نشد که منافع خالص منفی مقرراتگذاری‌های اتحادیه اروپا مورد ارزیابی قرار گرفته باشد، یا اینکه ناتوانی در کمی کردن منافع خالص منجر به لغو لایحه شده باشد، یا منجر به این نتیجه شود که اساساً هیچ نیازی به مداخله دولت و خط‌مشی‌گذاری نیست»^۱.

دومین روش ارزشیابی نتایج، بررسی و ممیزی اثر^۲ در فرآیند ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و بررسی این نکته است که چگونه تغییرات پیشنهادی در پیش‌نویس لایحه مقرراتگذاری اعمال شده است. چنین رویکردی این مزیت را دارد که امکان بازنگری در فرآیند مدیریت مشورت‌ها و پیشنهادها و نیز نحوه تصمیم‌گیری مقامات ذیصلاح در انجام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را فراهم می‌سازد. اما با این حال، به نظر می‌رسد که اتخاذ این رویکرد در عمل نیازمند دسترسی به منابع بیشتر است.^۳ همچنین مشکل دیگر آن است که کارشناسان ارزشیابی‌کننده ارزیابی‌های به عمل آمده از تأثیرات مقرراتگذاری، باید به مقام‌های مقرراتگذار دسترسی داشته باشند که در عمل این دسترسی دشوار است، چراکه این ارتباط، مقام‌های مقرراتگذار را مجبور به شفاف بودن و موجه‌سازی تصمیمات خود می‌کند.

سومین رویکرد ارزشیابی، روش بررسی اثر را توسعه داده و تأثیر ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری را بر فرهنگ سازمانی و مقرراتگذاری بررسی می‌کند؛ یعنی اینکه «چگونه و چرا ارزیابی‌های تأثیرات مقرراتگذاری در افزایش آگاهی و شناخت از منافع فرآیند این روش ارزیابی و تشویق استفاده فعالانه در مراحل اولیه و نه منفعلانه از ارزیابی تأثیرات به‌عنوان ابزاری برای مقرراتگذاری سودمند و اثربخش است»^۴. این نوع ارزشیابی تا حد زیادی ماهیتاً کیفی است که می‌تواند مشکلاتی را در تفسیر نتایج ایجاد کند. با این حال در این ارزشیابی می‌توان به‌نحو مستقیم به بررسی میزان تحقق اهداف پرداخت. جالب اینجاست که اداره دیوان محاسبات که مسئولیت رسیدگی به طرز کار نهادهای دولتی انگلستان را برعهده دارد، به این نتیجه رسید که ارزشیابی از

1. Viber, 2004, p. 9.

2. Audit Trail

3. Yarrow, 2004.

4. OECD, 2004b, p. 38.

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری تأثیر مهمی بر سطح پاسخگویی دارد، «بنابراین اساساً انجام این ارزشیابی‌ها توسط اداره دیوان محاسبات ملی می‌تواند ذهنیت مقام‌های تصمیم‌گیر در وزارتخانه‌ها را روشن سازد؛ نکته‌ای که در مذاکرات وزارتخانه‌ها راجع به بررسی ارزیابی‌هایی که به صورت آزمایشی پس از نخستین سال اجرای این روش ارزیابی توسط اداره دیوان محاسبات ملی انجام داده بودند اثبات شد»^۱ نمونه‌ای دیگر از این رویکرد، مطالعه مستقل نظام ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری کانادا است؛ پژوهش مذکور به این نتیجه رسید که اجرای این روش ارزیابی در کانادا منجر به ایجاد تغییر فرهنگی در میان مقام‌های مقرراتگذار شده است: «توجه بیشتری به گزینه‌های جایگزین در مقرراتگذاری و تحلیل هزینه‌ها و منافع می‌شود ... مقام‌های اداری در مورد ابزارهای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری حساس بودند و وزارتخانه‌ها هر کدام نظام‌هایی برای بررسی گزینه‌های مقرراتگذاری و هزینه‌ها و منافع آن داشتند».^۲

ارزشیابی در سطح گسترده‌تر شامل بررسی تأثیر ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری بر فضای مقرراتی و همچنین تأثیر بر منافع ناشی از اجرای این روش ارزیابی از لحاظ میزان تحقق اهداف اصلاح نظام مقرراتگذاری می‌شود. این رویکرد به ارزشیابی به نحو چشمگیری پیچیده‌تر و به لحاظ روش‌شناختی چالش‌برانگیزتر از رویکرد مضیق به ارزشیابی است که پیش از این بحث شد. بررسی عوامل اثرگذار و پیامدهای آن در دو مرحله دیگر نیز گسترش یافته است: از پیامدها و نتایجی که در ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری مورد بررسی قرار گرفته‌اند تا تغییراتی که در کلیت نظام مقرراتگذاری رخ داده‌اند، و از تغییرات اعمال شده در کلیت فضای مقرراتگذاری تا اهدافی که قرار است با اصلاح نظام مقرراتگذاری تحقق یابند. به دلیل مشکلات روش‌شناختی ایجاد مبنایی نظری که براساس آن بتوان تغییرات را ارزیابی کرد و دشواری‌های انتساب این تغییرات به اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، اعمال این رویکرد ارزشیابی به ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری محدود شده است.

تأثیر ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در کیفیت اصلاح نظام مقرراتگذاری را می‌توان با ارزیابی دامنه و میزان پوشش این روش ارزیابی نسبت به فضای مقرراتی مورد ارزشیابی قرار داد، از جمله از طریق گردآوری نتایج ارزشیابی از میان آزمون‌های ارزشیابی تبعیت و اجرا، تا اینکه میزان تأثیر عملی ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری بر کیفیت نظام مقرراتگذاری مشخص شود. تاکنون هیچ ارزشیابی نظام‌مند از تأثیر کلی ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری بر کیفیت فضای مقرراتگذاری در هیچ کشوری به عمل نیامده است.

1. Humpherson, 2004, p. 281.

2. Delphi Group, 2000, pp. 5-6.

با این حال تلاش‌هایی برای ارزشیابی تأثیر تغییرات اعمال شده در فضای مقرراتگذاری بر اهداف گسترده اجتماعی انجام شده است. مطالعات سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در زمینه اصلاح نظام مقرراتگذاری در کشورهای عضو این سازمان، ارتباط میان اصلاح نظام مقرراتگذاری و عملکرد بهتر نظام اقتصادی را براساس شواهد تجربی اثبات کرد. این مطالعات دستیابی به بهره‌وری و رشد اقتصادی بالا در کشورهایمانند کانادا و ایالات متحده آمریکا را که سابقه زیادی در اجرای این روش ارزشیابی داشتند تأیید کرد. نتیجه کلی این بود که «کشورهای دارای خط‌مشی‌های مقرراتگذاری روشن، مرتباً می‌توانند پیشرفت سریع‌تر و پایدارتری نسبت به کشورهای فاقد خط‌مشی‌های واضح داشته باشند. هرچه اصول اصلاح نظام مقرراتگذاری پیچیده‌تر باشد و هرچه برنامه کاری دقیق‌تر و پاسخگوتر باشد، اصلاح این نظام با عمق و کارآمدی بیشتری انجام خواهد گرفت».^۱ دلایل ارتباط میان اصلاح نظام مقرراتگذاری، به‌ویژه آنجا که بر بخش تجاری و عملکرد اقتصادی در بسیاری از کشورهای درحال توسعه و درحال گذار تأثیر می‌گذارد، توسط بانک جهانی گردآوری شده است.^۲ با این حال اطلاعات تکمیلی در این زمینه اساساً شبیه هم بوده و ادله اندکی را درخصوص رابطه علی و معلولی میان موارد گفته شده ارائه می‌دهند. بانک جهانی همچنین، موازین کیفیت حکمرانی تنظیمی را در کشورهای مختلف گردآوری کرده است^۳ که در بررسی وجود ارتباط علی و معلولی میان کیفیت مقرراتگذاری و عملکرد نظام اقتصادی استفاده شده است. شماری از پژوهشگران در مطالعه موردی کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه، از تحلیل رگرسیون چند متغیره برای بررسی تأثیر کیفیت مقرراتگذاری در رشد اقتصادی استفاده کردند.^۴ نتایج این مطالعات مطابق با این استدلال بود که بهبود کارآمدی، اثربخشی و شفافیت سیاستگذاری می‌تواند تأثیر مثبت مهمی در رشد اقتصادی داشته باشد.

در پایان این گفتار باید گفت که محدودیت مشترک نظام‌های ارزشیابی تأثیرات مقرراتگذاری این است که در این نظام‌ها توجه کمتری به پایش و ارزشیابی نتایج ارزشیابی مبذول شده است. این بی‌توجهی را باید یک ضعف اساسی تلقی کرد، چرا که ارزشیابی نظام‌مند و شفاف تأثیرات پسینی می‌تواند باعث درک بهتر موفقیت و شکست و در نتیجه تقویت عملکرد ارزشیابی تأثیرات مقرراتگذاری و نظام‌های مقرراتگذاری شود. با این حال برقراری ارتباط میان ارزشیابی تأثیرات مقرراتگذاری و بهبودهای صورت گرفته در کیفیت کلیت فضای مقرراتی و میان فضای مقرراتی و اهداف اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی توسعه ملی، اقدامی بسیار چالش‌برانگیز است. اما تلاش برای برقراری این

1. OECD, 2002, p. 40.
 2. World Bank, 2004a.
 3. World Bank, 2004b.
 4. Jalilian et al. 2004.

ارتباط، به دلیل اهمیت آن، تا حدود بسیار زیادی از لحاظ تأثیر غیرمستقیمی که نتایج این اقدام در فرآیند ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و کیفیت نظام مقرراتگذاری خواهد گذاشت قابل توجه است.

نتیجه‌گیری

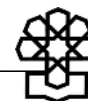
در دهه گذشته در سراسر جهان، تغییر عمده‌ای در نقشی که دولت‌ها در فرآیند رشد اقتصادی و توسعه داشته‌اند رخ داده است. این تحول، باعث جلب توجه بیشتر به رویکردهای جدید در سیاستگذاری با هدف ارتقای کیفیت قانونگذاری و شفاف‌سازی و پاسخگوسازی هرچه بیشتر حکومت شده است. خط‌مشی مقرراتگذاری در کانون این تحول به سمت خط‌مشی و حکمرانی بهتر قرار داشته است. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، چارچوبی تحلیلی برای ارزیابی تأثیراتی که یک مقرره جدید ممکن است بر جای بگذارد، و نیز برای ارزیابی تأثیرات بالفعل مقررات جاری ایجاد می‌کند. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری با ارائه دلایل و شواهد لازم در مورد تأثیرات گزینه‌های مختلف در مقرراتگذاری به مقام‌های مقرراتگذار، می‌تواند به انتخاب گزینه‌های دقیق و آگاهانه و از این طریق ارتقای کارآمدی و اثربخشی خط‌مشی مقرراتگذاری کمک کند.

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در ابتدا توسط کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه اتخاذ شد، اما در حال حاضر در شمار فزاینده‌ای از کشورهای در حال گذار و در حال توسعه مورد استفاده قرار می‌گیرد. شیوه اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در کشورهای مختلف با توجه به اهداف تعیین شده، توانمندی سازمانی و محدودیت در منابع آنها متفاوت است. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری در بسیاری از این کشورها، به‌تازگی در نهادهای حکومتی انجام شده و تاکنون اطلاعات اندکی درخصوص تأثیر این روش ارزیابی در ارتقای کیفیت مقرراتگذاری به دست آمده است. اما در مورد کشورهایی که سابقه زیادی در ارزشیابی اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری دارند، نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که این روش ارزیابی تأثیر مثبتی در مقرراتگذاری کارآمد و تحقق اهداف حکمرانی داشته است.

ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، ابزاری برای کمک به تصمیم‌گیری است نه ابزار تصمیم‌گیری. بنابراین این روش ارزیابی را باید به‌عنوان عنصر اساسی در فرآیند سیاستگذاری تلقی کرد. هدف از اجرای ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری، ارتقای کیفیت فرآیند تصمیم‌گیری و کمک به تحقق اهداف اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی است.

منابع و مأخذ

1. Ambler, T., Chittenden, F. and Shamutkova, M. Do Regulators Play by the Rules? An Audit of Regulatory Impact Assessments, London: British Chambers of Commerce, 2003.
2. Ambler T., Chitterden F. and Obodoviski M.) Are Regulators Raising their Game?, London: British Chambers of Commerce, 2004.
3. Anderson, J.E 'The Struggle to Reform Regulatory Procedures, 1978–1998', Political Studies Journal, 26 (3), 482–98, 1998.
4. Better Regulation Task Force 'Imaginative Thinking for Better Regulation', BRTF website, 2003.
5. Blake, S. 'Setting up a Regulatory Impact Unit – the UK Experience', Second Workshop of the APEC –OECD Co-operative Initiative on Regulatory Reform, Merida, Mexico, April, 2002.
6. Cabinet Office Good Policy Making: A Guide to Regulatory Impact Assessment, London: Cabinet Office, 2000.
7. Cabinet Office Better Policy Making: Regulatory Impact Assessment, London: Cabinet Office, 2003.
8. Delphi Group Assessing the Contribution of Regulatory Impact Analysis on Decision Making and the Development of Regulations, Ottawa, ON: Delphi Group, 2000.
9. DFID 'Making Markets Work Better for the Poor: A Framework Paper', mimeo, London: Department for International Development, 2000.
10. European Commission Communication: A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development, COM (2001)264 Final. Brussels: EC, 2001.
11. European Commission Communication from the Commission on Impact Assessment, 5 June 2002, Brussels: EC, 2002a.
12. European Commission Better Regulation for the Commission's White Paper on European Governance, 2002b.
13. www.europe.eu.int/comm/governance
14. European Parliament, DG for Research Working Paper on Development and Current Practices in the EU Member States, on the EU Level and in Selected Third Countries, Legal Affairs Series, Luxembourg: European Parliament, 2002.
15. Hahn R.W., Burnett J.K., Chan Y.I., Mader E.A. and Moyle P.R. 'Assessing Regulatory Impact Analyses: The Failure of Agencies to Comply with Executive Order 12866', Harvard Journal of Law and Public Policy, 23 (3), 859–84, 2000.
16. Humpherson, E. 'The National Audit Office's Evaluation of RIAs: Reflections on the Pilot Year', Public Money & Management, 24 (5), 277–82, 2004.
17. Jacobs, C. 'The Challenge of Accession in Central and Eastern Europe: Reflections on the Baltics', Public Administration and Development, 24, 321–31, 2004.
18. Jacobs, C. 'Improving the Quality of RIA in the UK', draft paper for Centre for Regulation and Competition, Manchester University, January 2005, 2005.
19. Jacobs, S. 'An Overview of Regulatory Impact Analysis in OECD Countries', in OECD, Regulatory Impact Analysis: Best Practices in OECD Countries, Paris: OECD, 1997.
20. Jacobs, S. 'Convergence in Impact Analysis: Toward an Integrated Framework for RIA and SIA in European Institutions', paper presented at the Sustainability Impact Appraisal Seminar, British Embassy, Brussels, April 2002.
21. Jacobs, S. 'Regulatory Impact Assessment and the Economic Transition to Markets', Public Money & Management, 24 (5) 283–90, 2004.

22. Jalilian, H., Kirkpatrick, C. and Parker, D. 'The Impact of Regulation on Economic Growth in Developing Countries: A Cross-section Analysis', Centre on Regulation and Competition Working Paper 54, University of Manchester, 2004.
23. Kirkpatrick, C. and Parker, D. 'Regulatory Impact Assessment: Its Potential for Use in Developing Countries', *Public Administration and Development*, 24, pp. 1–12, 2003.
24. Kirkpatrick, C., Parker, D. and Zhang, Y.-F. 'Regulatory Impact Assessment in Developing and Transition Economies: A Survey of Current Practice', *Public Money & Management*, 24 (5), 291–6. 2004.
25. Lee, N. 'Developing and Applying Regulatory Impact Assessment Methodologies in Low and Middle Income Countries', Centre on Regulation and Competition Working Paper no. 30, University of Manchester, 2002.
26. Lee, N. and Kirkpatrick, C. 2006 'Evidence-based policy making in Europe: an evaluation of European Commission integrated impact assessments', *Impact Assessment and Project Appraisal* 24 (1), 3–21, 2006.
27. Majone, G. 'The Rise of the Regulatory State in Europe', *West European Politics*, 17, 71–101, 1994.
28. Majone, G. 'From the Positive to the Regulatory State', *Journal of Public Policy*, 17, 71–111, 1997.
29. Mandelkern Group Final Report on Better Regulation, Brussels: European Council, 2001.
30. Morrall, J.F. III 'Regulatory Impact Analysis: Efficiency, Accountability and Transparency', Paper presented at the launching conference of the APEC–OECD Cooperative Initiative on Regulatory Reform, Singapore, February, 2001.
31. National Audit Office (NAO) Better Regulation: Making Good Use of Regulatory Impact Assessments, Report by the Comptroller and Auditor General HC 329 Session 2001–02, November, London: NAO, 2001.
32. NAO Evaluation of Regulatory Impact Assessments Compendium Report 2003–04: Report by the Comptroller and Auditor General, HC 358 Session 2003–04, 4 March 2004, London: NAO, 2004.
33. OECD Recommendation on Improving the Quality of Government Regulation, Paris: OECD, 9 March, 1995.
34. OECD Regulatory Reform: Overview, Paris: OECD, 1996.
35. OECD The OECD Report on Regulatory Reform: Synthesis, Paris: OECD, 1997.
36. OECD Regulatory Reform in Mexico, Paris: OECD, 1999.
37. OECD Regulatory Reform in Korea, Paris: OECD, 2000.
38. OECD Regulatory Policies in the OECD Countries: From Intervention to Regulatory Governance, Paris: OECD, 2002.
39. OECD Ministerial Report on Regulatory Governance in SEE Countries, OECD and the Stability Pact, and South East Europe Compact for Reform, Investment Integrity and Growth, Paris: OECD, 2004a.
40. OECD 'Regulatory Performance: Ex Post Evaluation of Regulatory Tools and Institutions', Working Party on Regulatory Management and Reform, Draft Report by the Secretariat, OECD: Paris, 2004b.
41. Ogus A. 'Regulatory Institutions and Structures', Working Paper no. 3, Centre on Regulation and Competition, University of Manchester, UK, 2001.
42. OMB (Office of Management and Budget) Making Sense of Regulation: 2001, Report to Congress on the Costs and Benefits of Regulations and Unfunded Mandates on State, Local and Tribe Entities, Office of Information and Regulatory Affairs, Washington, DC: OMB, 2001.

43. Owen, P.W. and Courtney, M. 'The Policy Framework for "Better Regulation"', in P. Vass (ed.), *Accountability and Regulation – Reporting Performance*, University of Bath: Centre for the Study of Regulated Industries, 2002.
44. Parker, D. 'Economic Regulation: A Review of Issues', *Annals of Public and Cooperative Economics*, 73 (4), 493–519, 2002.
45. Parker, D. and Kirkpatrick, C. 'Researching Economic Regulation in Developing Countries: A Methodology for Critical Analysis', in P. Cook, C. Kirkpatrick, M. Minogue and D. Parker (eds), *Leading Issues in Regulation, Competition and Development*, Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar, 2003.
46. Parker, D. and Kirkpatrick, C. 'Privatisation in Developing Countries: A Review of the Evidence and the Policy Lessons', *Journal of Development Studies*, 41 (4), 513–41, 2005.
47. Parker, D., Kirkpatrick, C. and Zhang, Y.—F. 'Price and Profit Regulation in Developing and Transition Economies: A Survey of the Regulators', *Public Money and Management*, 25 (2), 99–106, 2005.
48. Radaelli, C. 'The Politics of Regulatory Impact Analysis in the OECD Countries', mimeo, University of Bradford, UK, 2002.
49. Radaelli, C. 'Impact Assessment in the European Union: Innovations, Quality and Good Regulatory Governance', Paper prepared for DG Enterprise, European Commission, December, 2003.
50. Radaelli, C.M. 'The Politics of Regulatory Impact Analysis in the OECD Countries: Best Practice and Lesson_drawing', *European Journal of Political Research*, 43, 735–43, 2004a.
51. Radaelli, C.M. 'Getting to Grips with Quality in the Diffusion of Regulatory Impact Assessment in Europe', *Public Money & Management*, 24 (5), 271–6, 2004b.
52. SIGMA Improving Policy Instruments through Impact Assessment, SIGMA Paper No. 31, Paris: OECD, 2001.
53. Stern, J. and Holder, S. 'Regulatory Governance: Criteria for Assessing the Performance of Regulatory Systems. An Application to Infrastructure Industries in the Developing Countries of Asia', *Utilities Policy*, 8, 33–50, 1999.
54. Treasury Board of Canada Secretariat, Paper No. 14 on Regulatory Reform through RIA: The Canadian Experience, at www.tbs_sct.gc.ca/pub, 1999.
55. Vibert F. *The EU's New System of Regulatory Impact Assessment – A Scorecard*, London: European Policy Forum, 2004.
56. *World Bank Bureaucrats in Business: The Economics and Politics of Government Ownership*, Oxford: Oxford University Press for the World Bank, 1995.
57. *World Bank World Development Report, 2000/2001*, Washington, DC: World Bank, 2001.
58. *World Bank World Development Report 2005*, Washington DC : World Bank and Oxford University Press, 2004a.
59. *World Bank Doing Business in 2004: Understanding Regulation*, World Bank and IFC, Washington, DC: World Bank and Oxford University Press, 2004b.
60. Yarrow, G. 'Evaluation of Regulatory Communication and Consultation Mechanisms: Approaches, Methodologies, and Some Guiding Principles', Paper prepared for the OECD Project on ex post Evaluation of Regulatory Tools and Institutions, OECD, Paris, 2004.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۴۰۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اصول ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری و رهنمودهایی برای اجرای مطلوب آن

نام دفتر: گروه مطالعات محیط کسب‌وکار

مترجم: مسعود فریادی

ناظر علمی: احمد مرکزالمیری

منتقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: احمد مرکزالمیری

واژه‌های کلیدی:

۱. قانونگذاری

۲. مقرراتگذاری

۳. ارزیابی تأثیرات مقرراتگذاری

۴. ارزیابی تأثیرات مقررات

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۳/۱۷